(1931), H. Holma ja V. Barthold'i „Muhamed ja islam“ (1933), W. Söderhjelm'i „Itaalia renessanss“ I (1933), E. Ståhlberg'i „Päikese tõusu poole“ (1934), A. Anttila „Sissejuhatus uusaja kirjanduse peavooludesse“ (1938) ja A. Tšehhov'i „Valik novelle“ (1939; kõik eelmised teosed on ilmunud Tartus). T-e loomingust on tõlkes eriraamatuina ilmunud: soome keeles „Vilkkuva tuli“ (1911; „Õhtu taevas“), „Kohtalo“ (1919; „Saatus“) ja „Viron kirjallisuuden historia“ (1939); läti keeles „Vasaras nakts mīla“ (1922; „Suveöö armastus“), „Popits un Huhū“ (1922) ja „Pasaules malā“ (1923; „Maailma lõpus“); esperanto keeles „Kvin noveloj“ (1924; „Viis novelli“), „En la fino de la mondo“ (1924; „Maailma lõpus“) ja „Popi kaj Huhu“ (1924); ungari keeles „Végzet“ (1933; „Saatus“), saksa keeles „Am Rande der Welt“ (1935) ja „Des Menschen Schatten“ (1935); peale selle on ta üksikute tööde tõlkeid avaldatud veel mitmes keeles. — Romaan „Väike Illimar“, mille T. avaldas rohkem kui kümme aastat kestnud vaikimise järel ilukirjanduse alal, tähistab võrrelduna tema varasemate impressionistlik-fantastiliste novellidega järsku pööret uusrealismi. See pooleldi autobiograafiline, mahult kõige ulatuslikum T-e ilukirjanduslik teos kujutab ühe passiivse, aravõitu, ent suure kujutlusvõimega varustatud eelkoolieälise poisi, väikese Illimari elu ühe aasta jooksul Lõuna-Eesti mõisaolude taustal. Aga väikese Illimari isikusse kitsamalt puutuvate sündmuste ja tema siseelu jälgimisest tähtsamaks tõuseb kirjeldatavale mõisamiljööle iseloomulikkude tüüpide ning nähtuste vaatlus. Ühes T-e tagasipöördumisega tõelisest elust ammutatud tüüpide ja sündmuste juurde avaneb uuesti ta huumorisoon, mis oli talle omane „Hundi“ kirjutamise paiku. Humoristlik ja ülemeelikult groteskne on ka T-e arhailiseks stiliseeritud reisukirjeldis „Ühe Norra reisi kroonika“, mis on oma faktiliste andmete vähesusega tõelisest Norrast hoopis teist laadi teos kui varasem töö „Teekond Põhja-Afrika“. Viimases nii nagu „Teekonnas Hispaaniasse“ on taoteldud anda võimalikult tervikuline pilt kirjeldatava maa omapärast osalt isiklikkude kogemuste, osalt raamatuliste andmete najal. Hoopis agaramalt kui ilukirjanduse ja reisukirjeldusliku poolbelletristika alal on T. viimasel ajal teotsenud kirjanduskriitikuna ja kultuuriloolasena. Uuesti algatatud ja kahe aasta jooksul lõpule viidud kogutud „Kriitika“ I—VIII sisaldab osalt küll varemini eri raamatuina avaldatud väljaannete uustrükke, pakub aga rohkesti niisugustki materjali, mis enne seda on ilmunud ainult ajakirjades või ajalehtedes. Esitades T-t endisest tasakaalukamana ja taltunumana täiendab see väljaanne mitmeti meie kujutlust T-st kui kriitikust. Selle suure ulatusega väljaande kõrval on essee „Karl Rumor“ teatavaks lisandiks T-e sõbra K. Rumor-Asti (vt. ka *Suppl.* K. Ast) isiku ja toodangu selgitamisele. Samuti on võrdlemisi tagasihoidlikuks juhiks esimeste sammude astujaile eesti kirjandusega tutvumisel ta „Lühike eesti kirjanduslugu“. T-e kriitilise uurimisinnu kõrgeimat saavutist tähistab kultuuriajalooline monograafia „Eesti Kirjameeste Selts“, avar ülevaade ärkamisaegse vaimse kultuuri keskse organisatsiooni asutamisest, tegevusest ja likvideerimisest; seda kannab materjalide hoolikas kogumine ja läbitöötamine ja karakteriseerib nähtuste ning asjaosaliste isikute süvendatud psühholoogiline kujutamine.

A. Aspel, F. T. stilistina (E. Kirj. 1936, nr. 2); Kampmaa, Peaj. IV (1936); H. Pauksson, F. T-e kriitikast (E. Kirj. 1936, nr. 2); „Looming“ 1936, nr. 3 (A. Adson, A. Aspel, E. Hubel, A. Looring, A. Oras, E. V. Saks, J. Semper, G. Suits, A. Tassa, M. Under, O. Urgart); P. Viires, F. T. Elu ja looming (1937); isikl. saadud andmed. *O. U.*

***TUNKELO** (end. perekonnanimi kuni 1901 **Ekman**), **Eemil Aukusti**, Soome keeleteadlane, oli Helsingi ülikoolis soome keele alal adjunktprof-ks kuni 1933, on s. a-st olnud soome keele prof-ks. T. on Kotikielen Seura auliige a-st 1926, Akadeemilise Emakeele Seltsi auliige a-st 1937 ja Õp. E. S-i auliige a-st 1938. T. töist mainitagu veel „Pari balttilaisperäiseltä näyttavää suomen sanaa“ (MSFOu, LVIII, 1928) ja „Maannimistä *Viro* ja *Vironmaa*“ („Virittäjä“ 1929).

Aikalaiskirja 1934 (1933) jm. saadud andmed. *T.*

TUPITS, Artur, poliitikategelane ja ajakirjanik, sünd. 26. IX 1892 vkj. Tartumaal Puurmani v. taluniku pojana,

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 344